

Generelt om akvakulturnæringen

Norsk akvakulturnæring er i det store bildet fremdeles en ung næring, men den har hatt en stor vekst og akvakultur sitt bidrag til sjømateksporten er nå høyere enn andelen fra fiskeri. Ringvirkningsanalyser viser at havbruksnæringen og tilknyttede næring i form av leverandørindustri har stor økonomisk betydning for hele landet, og ikke bare der selve produksjonen foregår. Innovasjoner i produksjon og teknologisk utvikling, kombinert med stor etterspørsel og høye priser (spesielt de siste 10 årene) har vært medvirkende til denne utviklingen. De senere årene har produksjonsveksten avtatt, hovedsakelig på grunn av miljømessige forhold som har begrenset økningen i tillatelseskapasitet. Samtidig som veksten har avtatt, har salgsprisen på laks steget og kronekursen svekket seg. Det har ført til at førstehåndsverdien av samlet produksjon likevel har økt betydelig de siste årene.

Status akvakulturnæringen på Agder

På Agder er det i dag en rekke ulike konsesjoner innen akvakultur, med arter som laks, skjell, hummer (havbeite), ørret (ferskvann) og makroalger. Tyngdepunktet for lokalisering av klarerte lokaliteter og tillatelser ligger vest i fylket, fra Lindesnes og vestover, men det foregår produksjon både i sjø, i ferskvann og på land i hele fylket. Laks utgjør mesteparten av både volum og verdi fra akvakulturnæringen på Agder, men det er selskap som har i dag har produksjon også for andre arter, både i vann, sjø og på land. Oppdrett av torsk er unntaket, da det ikke finnes slike tillatelser på Agder.

Agder fylke ligger i produksjonsområde 1 (går fra svenskegrensa til Jæren) i henhold til trafikklyssystemet for havbruk og det ble tillat vekst i dette produksjonsområdet i 2024 som følge av naturfaglige vurderinger av lakselusa sin påvirkning på villaksen.

Noen eksempler på noen selskaper som er i drift og planer for nye etableringer på Agder:

Baring AS har startet opp bygging av sitt landbaserte oppdrettsanlegg for laks i Farsund. Dette anlegget vil ferdig utbygd ha en kapasitet til å produsere 24 000 tonn laks årlig i et RAS-anlegg med 99,5% resirkulering. Første fase er planlagt til å omfatte produksjon av postsmolt med en kapasitet på 1 200 tonn fra høsten 2025.

Lista Laks AS er tildelt konsesjon for oppdrett av inntil 6 000 tonn laks årlig i RAS-anlegg som skal plasseres på Lista Næringspark. Det blir jobbet med avklaring av reguleringsplan for området.

Mowi har i dag produksjon av settefisk i Flekkefjord i tillegg til produksjon av matfisk i sjø. Mowi er den største aktøren innenfor akvakultur på Agder.

Norsk Ørret AS produserer ørret i Sirdalsvatnet og slakter fisken i Mandal.

Korshavn Havbruk AS produserer matfisk laks og har i tillegg en visningslokalitet.

Stolt Sea Farm Turbot Norway AS produserer piggvar ved bruk av spillvarme fra Eramet sitt anlegg i Kvinesdal.

Ringvirkninger

I Nofima sin rapport om havbruksnæringens ringvirkninger (2022) kommer det frem at samlet sysselsetting i form av kjernevirksomhet og ringvirkninger på Agder var ca. 1 900 årsverk. Flekkefjord hadde 140 årsverk fra havbruksnæringen i form av sysselsetting i matfiskleddet, og en verdiskaping på 387 millioner kroner i 2022, også i matfiskleddet. Kristiansand hadde nest størst sysselsetting med 60 årsverk og en verdiskaping på 19 millioner.

Akvakulturnæringen på Agder fremover

Akvakulturnæringen er stadig i endring ettersom både rammevilkår og mulighetene innen ny teknologi påvirker næringen. Et klart utviklingstrekk innenfor lakseoppdrett er satsingen på landbasert oppdrett (RAS) og i tillegg en vridning mot såkalt postsmolt. Postsmolt er laksesmolt som er mellom 0,5 til 1 kilo når den blir satt ut i sjø. Dette gjør det mulig å ha fisken kortere tid i sjø frem til slakting, som en strategi for å redusere eksponeringen for lakselus. Det er p.t. ikke i gang arbeid med klarering av nye lokaliteter i sjø ut fra Agder fylkeskommune sin kjennskap. Alle nye planer som foreligger i form av nye lokaliteter og tillatelser på Agder er landbasert.

Næringen har vært gjennom en stor teknologisk utvikling de seneste årene og manuelle operasjoner er i dag i stor grad erstattet med automatisering, digitalisering og sensorisk kontroll. Det har vokst opp en betydelig industri i form av leverandører av varer og tjenester til akvakulturnæringen.

Fremtidig behov for læringer innen akvakultur på Agder

Agder fylkeskommune har vært i kontakt med Innakva KLYNGE og fått informasjon om fremtidige planer for næringen i Agder, som vil kunne påvirke behovet for læringer i næringen i årene fremover. Kartleggingen viser at behovet for læringer trolig vil ligge i intervallet 15 til 20 læringer fra og med 2028. Grunnen til dette er at flere store utbygginger vil være ferdigstilt og kommet i drift innen 2028. Det knytter seg noe usikkerhet til noen av disse prosjektene, men trenden er økende aktivitet innenfor landbasert oppdrett på Agder, både innen smoltproduksjon og matfisk laks.

Utviklingstrekkene for akvakulturnæringen på Agder, slik det ser ut nå, tilsier at det i årene fremover vil bli økt behov for personell med kompetanse innen landbasert oppdrett og drift av RAS-anlegg. Trafikklyssystemet avgjør om det blir rom for videre vekst i sjø innenfor dagens lokaliteter klarert for matfisk laks/ørret/regnbueørret.